

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mäntysaari, Mikko

Title: Sosiaalityön asiantuntijuus uusissa rakenteissa : vaatimukset koulutukselle ja tutkimukselle

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat ja Huoltaja-säätiö

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Mäntysaari, M. (2020). Sosiaalityön asiantuntijuus uusissa rakenteissa : vaatimukset koulutukselle ja tutkimukselle. In L. Suoninen-Erhiö, A. Pohjola, M. Satka, & J. Simola (Eds.), *Sosiaaliala uudistuu : tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä* (pp. 51-72). Huoltaja-säätiö. <https://www.huoltaja-saatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/SU-ia.pdf>

Sosiaalityön asiantuntijuus uusissa rakenteissa – vaatimukset koulutukselle ja tutkimukselle

Neljäntoista vuoden ajan hallitus toisensa jälkeen on rakentanut sosiaali- ja terveystalvvelujen uudistusta. Vanhasen, Kataisen, Stubbin, Sipilän ja Rinteen hallituksen yhteisenä tavoitteena on ollut sosiaali- ja terveystalvvelujen tuottamisen siirtäminen nykyistä kuntajakoa suuremmille alueille ja sosiaali- ja terveystalvvelujen integraatio.

Sanna Marinin hallituksen ohjelma (Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 2019) on sote-uudistuksen osalta sanasta sanaan sama kuin Rinteen hallituksen ohjelma (Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelma 2019). Tätä kirjoittaessani kesäkuussa 2020 näyttää siltä, että kaavaillussa sote-rakennuudistuksessa tulee olemaan paljon samoja perusratkaisuja kuin Sipilän hallituksen kaatuneessa esityksessäkin, vaikka olennaisia erojakin löytyy. Valtioneuvoston ylläpitämien *soteuudistus.fi*-verkkosivujen mukaan valmisteilla on noin 40 lakia, joista merkittävimpiä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen, pelastustoimen järjestäminen, maakuntajako ja maakuntien rahoituksen, talouden ja hallinnon järjestämiseen liittyvät lait. (STM 2019.)

Uudistuksen kannalta keskeisen lain, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan sosiaali- ja terveystalvvelujen ja pelastustoimen järjestämisvastuu

1 Kiitän Anu Muuria, Tuija Kotirantaa ja Elina Aaltiota sekä kirjan toimittajia kommentteista.

siirrettäisiin kunnilta 21 alueelle. Lisäksi Helsinki toimisi palvelujen järjestäjänä. Erityispalvelut järjestettäisiin viidellä laajalla yhteistoiminta-alueella, käytännössä nykyisillä erva-alueilla eli yliopistosairaaloiden erityisvastuualueilla. Sote-palvelujen tuottamisen perusrakenteena olisi paikallinen sosiaali- ja terveyspalvelukeskus, joka olisi julkinen toimija, ei yksityinen.

Kaikkien hallitusten sote-uudistushankkeiden eräänä yhteisenä piirteenä näyttäisi olevan tietty terveydenhuoltovetoisuus: sosiaalihuolto ja sosiaalityö ovat teemana mukana, mutta ainakin uudistustyön ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta näyttää lähinnä siltä, että sosiaalihuoltoa fuusioidaan osaksi terveydenhuoltoa, perustasolla terveystieteisiin, erityispalveluiden tasolla osaksi erikoissairaanhoidon.

Sote-uudistuksen lopulta toteutuessa tulevat käytännössä kaikki sosiaalityöntekijät työskentelemään samoissa organisaatioissa terveydenhuollon ammattilaisten kanssa, usein lääkärin tai muiden terveydenhuollon ammattilaisten johtamissa yksiköissä, ja näin tapahtuu todennäköisesti jo kesällä 2020 valittavien uusien sosiaalityön opiskelijoiden kohdalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio merkitsee oppimisprosessia sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon ammattilaisille. Jo tapahtunut sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön lisääntyminen on osoittanut sosiaalityöntekijöille, että terveydenhuollon ammattilaiset ovat vaativia, mutta innostuneita kumppaneita. Esimerkiksi Keski-Suomen Sote 2020 -hankkeessa terveydenhuollon toimijat suhtautuivat yhteistyöhön sosiaalihuollon ja sosiaalityön asiantuntijoiden kanssa avoimin mielin ja innostuneesti. He olivat valmiita ottamaan oppia sosiaalihuollon hyvistä kokemuksista, jos sellaisia on tarjolla (hankkeesta ks. Heikkilä 2016; Koikkalainen 2016). Sosiaalihuollon tutkijoilla ja ammattilaisilla onkin paljon sellaista tietoa, kokemusta ja osaamista, jota terveydenhuollon ammattilaisilla ei välttämättä ole. Esimerkiksi asiakaslähtöisestä palvelujen tuottamisesta ja kokemusasiantuntijoiden käytöstä palveluiden kehittämisessä on sosiaalihuollossa kokemusta 1980-luvulta lähtien. Siitä on tullut osa sosiaalihuollon ammattilaisten ydinosaamista, ehkä tavalla, jota emme aina osaa pukea sanoiksi.

Sosiaalityön koulutuksen suunnittelijoiden tehtävä ei ole helppo. Jo sote-uudistuksen voi ennakoida muuttavan sosiaalityöntekijöiden työympäristöä olennaisesti. Paljon vaativammaksi tehtävä muuttuu, jos koetamme mieltä, millaisia vaateita tulevat vuodet sosiaalityön koulutukselle asettavat. Suurimmat haasteet

tulevat globaaleista kysymyksistä: miten esimerkiksi kestävä kehitys ja ilmastomuutos tulisi ottaa huomioon sosiaalityön koulutuksessa? Näitä kysymyksiä ovat pohtineet muiden muassa Jyväskylän yliopiston sosiaalityön professorit Kati Närhi ja Aila-Leena Matthies sekä yliopistonlehtori Satu Ranta-Tyrkkö (Hotokka 2020; Ranta-Tyrkkö 2017). Kevään 2020 globaali koronaviruspandemia on osoittanut, miten nopeasti ja yllättäen kaikki saattaa muuttua.

Rajoitun tässä artikkelissa tarkastelemaan sote-uudistuksesta seuraavaa kehityshaastetta sosiaalityön koulutukselle. Näkökulmani on tavallaan sisäpiiriläinen, sillä osoitan viestini omalle akateemiselle yhteisölleni, sosiaalityön opettajille ja tutkijoille. Toisaalta asemani on myös ulkopuolinen, katselen sosiaalityön koulutusta Jyväskylän yliopistosta eläköityneenä sosiaalityön professorina.

Tarkastelen sosiaalityön tutkimusperusteisen asiantuntijuuden tilaa ennen kuin kaavailut sote-uudistukset toteutuvat. Miten sosiaalityön opetusta ja tutkimusta pitäisi kehittää, jotta sosiaalityön asiantuntijuus ja osaaminen olisivat mahdollisimman korkealla tasolla, kun sote-uudistus toteutuu?

Osaamistarpeet muuttuvat

Eri Euroopan maiden korkeakoulutusjärjestelmien yhtenäistämiseen pyrkivän Bologna-prosessin myötä meilläkin on jouduttu miettimään kompetenssin kaltaisia termejä tutkintojen viitekehyksessä. Osaamisen ja kompetenssin käsitteet ovat hankalia suomen kielessä, ja ”EU-kielessä” viljellyn kompetenssin käännöksenä käytetäänkin vaihtelevasti käsitteitä osaaminen, kompetenssi, kvalifikaatio, pätevyys, tiedot ja taidot. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 10.) Osaamisella voidaan viitata sekä ammatillisiin tietoihin että hyvinkin käytännöllisiin taitoihin (mt., 11).

Sosiaalialan työn osaamisen haasteita on käsitelty monissa aiemmissa julkaisuissa. Esimerkiksi Sotenna-hankkeessa ennakoitiin sosiaalialan koulutuksen, työvoimatarpeiden ja osaamisen tilannetta vuonna 2015 (Vuorensyrjä ym. 2006). Korkeakoulujen arviointineuvosto on toteuttanut kaksi sosiaalialan korkeakoulutuksen arviointihanketta (Murto ym. 2004; Aaltonen ym. 2008). Ammattikorkeakoulujen tutkintojen tuottamaa sosiaalialan osaamista on käsitelty muun muassa Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä -verkostohanke (Viinamäki 2010). Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon osalta asiaa on myös tutkittu (Viinamäki & Pohjola 2016).

Sosionomien ja sosiaalityöntekijöiden osaamisen yhteiset ja erityiset piirteet ovat tärkeitä kysymyksiä, joihin en tässä artikkelissa tilanpuutteen vuoksi voi perehtyä. Keskityn tarkastelemaan vain sosiaalityöntekijöiden koulutuksen tuottamaa osaamista.

Sosiaalityö ammattina ”erikoistuu yleiseen”, eli sosiaalityöntekijöiden ammattitaidossa on kyse kyvystä auttaa asiakasta eteenpäin elämässään ja myös monimutkaisessa palveluviidakossa. Auttaminen perustuu kykyyn ja taitoon asettua asiakkaan asemaan, ymmärtää ja kuunnella. Tämä on arvokasta ja aika arkistakin, mutta silti hyvin tärkeää. Alan ulkopuoliselle voi myös herätä kysymys, tarvitaanko tämän osaamisen saavuttamiseen todellakin viiden vuoden mittaiset yliopisto-opinnot. Sosiaalityöhön perehtyminen osoittaa nopeasti, miten välttämätöntä laaja ja korkeakoulutasoinen koulutus on, eikä vähiten asiakkaan kannalta.

Sosiaalityöntekijöiden ammatillinen osaaminen nojaa nykyään vahvasti yliopistoissa suoritettuihin sosiaalityön opintoihin. Sosiaalityön yliopistotasoinen koulutus on syntynyt vähitellen 1940-luvulta lähtien. Tärkeä virstanpylväs oli 1990-luvun puolivälissä tapahtunut oman oppiaineen muodostuminen kuuteen yliopistoon. Vuodesta 1995 käynnistyneen sosiaalityön tohtorikoulutuksen ansiosta Suomeen on vakiintunut kooltaan merkittävä akateeminen oppiala. Tohtorikoulutuksen ohella yliopistot ovat toteuttaneet ammatillista erikoistumiskoulutusta.

Kansainvälisesti suomalaisten sosiaalityöntekijöiden ammatillinen asema on vahva. Paitsi, että koulutusvaatimus on korkeampi kuin useimmissa muissa maissa, on ammatinharjoittamisoikeus säädelty tarkasti. Esimerkiksi kaikkiiin muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomen ratkaisu on poikkeus. (Kansainvälisestä vertailusta ks. esim. Viinamäki 2010.)

Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) 7 §:n mukaan sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä voi harjoittaa ainoastaan henkilö, joka on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Oikeuden harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia myöntää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira.

Koska ammatinharjoittamisoikeus on julkisen vallan säätlemää, tulee sosiaalityön kouluttajien keskuudessa vallita kohtalainen yksimielisyys siitä, millaista

osaamista yliopistollisen sosiaalityön maisteritutkinnon tulisi tarjota. Yleisellä tasolla näin onkin. Sosiaalityön koulutusta antavien yliopistojen yhteistyöverkosto Sosnetin julkaisema asiakirja kuvaavaa sosiaalityön osaamistavoitteita ja ydinosaamista näin:

”Sosiaalityön koulutus tuottaa laaja-alaista osaamista yksilön, perheen, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla tehtävään asiakas- ja asiantuntijatyöhön. Sosiaalityön asiantuntijuuden perustana ovat akateemiset tutkimustiedon käyttämisen ja tuottamisen taidot sekä tämän mahdollistama kriittinen ja moninäkökulmainen ajattelu.” (Lähteinen ym. 2017, 13.)

Sosnetin asiakirjassa sosiaalityön koulutuksen pohjalta muodostuvan osaamisen ajatellaan muodostuvan kymmenestä ulottuvuudesta (mt., 14–16). Osa-alueet ovat seuraavat:

- yhteiskuntatieteellinen osaaminen
- tutkimusosaaminen
- eettinen osaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- työmenetelmäosaaminen
- oikeudellinen osaaminen
- palvelujärjestelmäosaaminen
- kehittämis- ja muutososaaminen
- johtamisosaaminen
- rakenteellisen sosiaalityön osaaminen.

Osa-alueiden luettelo on hyvin kattava. Koulutuksen järjestäjät joutuvat priorisoimaan joitakin osa-alueita, sillä vaikka pääaineen käytettävissä on noin 180 opintopistettä, vie ”tutkimusosaaminen” varsin suuren osan käytettävissä olevista opintopisteistä. Jyväskylän yliopistossa, jonka sosiaalityön opetussuunnitelman parhaiten tunnen, muodosti tutkimusosaaminen noin 40 prosenttia kaikista pääaineen opinnoista².

Yliopistollisiin opintoihin kytkeytyy olennaisesti tutkimusperustaisen

2 Tällaisen laskelman tekeminen on vähän mielivaltaista. Laskin tutkimusosaamista tuottaviksi kurseiksi menetelmäopinnot, aineopinnot ja syventävien opintojen tutkielmaseminaarit sekä pro gradun (30 op). Sosiaalityön kandidaattiohjelmasta 29 % on tutkimusosaamista. Maisteriopinnoista tutkimusosaamista on 50 %. Yhteenlaskien sosiaalityö pääaineena suoritettua YTK ja YTM opintojen laajuudesta tutkimusosaamisen laajuus on 40 %.

opetuksen idea. Tällaisen opetuksen voi hyvin ajatella toimivan nimenomaan tutkimusseminaareissa ja tutkielman kirjoittamisessa. Siksi tutkielmaopinnoissa opitaan aina myös sosiaalityön substanssia olennaisella tavalla.

Tutkimuksen merkittävä osuus sosiaalityöntekijöiden koulutuksessa on suomalaisen koulutusmallin vahvuus (Mäntysaari 2005). Toisaalta siitä, että tutkimuksen varaama osa sosiaalityön pääaineopintoihin käytettävissä olevasta resurssista on näin merkittävä, seuraa se, että monet sosiaalityön käytäntöjä käsittelevät opintojaksot jäävät pakosta suppeiksi, joskus vaihtoehtoiksi kursseiksi tai kirjallisuuden varaan. Esimerkiksi sosiaaloikeuden kurssien tarjonta ei vastaa kysyntää: opiskelijat toivovat sitä aina lisää.

Koulutuksen sääntely

Sosiaalityön koulutuksen sisältökysymyksiä pohditaan muuallakin, ei vain Suomessa. Millaisia kompetensseja sosiaalityön koulutuksen tulee tuottaa, jotta koulutuksen voidaan katsoa täyttävän yhteiskunnallisen tehtävänsä?

Yhdysvalloissa sosiaalityön koulutuksen sääntely on paljon pidemmällä kuin Suomessa tai Euroopassa yleensäkin. Koulutusta säätelee akkreditointisysteemi, jossa määritellään tarkasti hyväksyttävien sosiaalityön koulujen takaamat osaamisalueet. Akkreditointielin *Council on Social Work Education* (CSWE) on hyväksynyt yhdeksän kompetenssia, jotka kuvaavat opiskelijoiden koulutuksessaan saamaa osaamista (Council on Social Work Education 2015, 8). Lista on hengeltään samankaltainen kuin Suomessa, vaikka erojakin toki löytyy. Kompetensseista johdetaan akkreditointistandardit, jotka ovat varsin yksityiskohtaisia ja määrittelevät opintosuunnitelman tasolla, miten tavoiteltu osaaminen oikein syntyy. Eräiden olennaisimmiksi katsottujen kokonaisuuksien osalta asiakirja määrittelee myös tuntimäärät. Näin esimerkiksi akkreditointistandardi 2.2.5 säätelee, että kandidaatin tutkintoa vastaavaan BA-tutkintoon (*Bachelor of Arts*) tulee sisältyä 400 tuntia käytännön opetusta ja maisteritutkintoa vastaavaan MA-tutkintoon (*Master of Arts*) 900 tuntia käytännön opetusta (*field education*). Määrät ovat suuria. Tämän säännön soveltaminen merkitsisi suomalaisessa koulutuksessa 48 opintopisteen laajuista käytännön opetusta kandidaatti- ja maisteritutkinnoissa (jos 27 h = 1 op.).

Britanniassa sosiaalityön koulutusta säädellään aika lailla samalla tavalla kuin Yhdysvalloissa. *Quality Assurance Agency for UK Higher Education* (QAA)

julkaisee *Subject Benchmark Statement* -nimistä dokumenttisarjaa, jonka viimeisin sosiaalityön koulutusta koskeva osa on vuodelta 2019 (QAA 2019). Vaikka Englannin, Walesin, Skotlannin ja Pohjois-Irlannin koulutuksen sääntelyjärjestelmät poikkeavat jonkin verran toisistaan, on perusmalli sama: eri yliopistoissa toteutetun sosiaalityön koulutuksen sisältöjen verraten suuri yhdenmukaisuus, joka syntyy koulutuksen sisältöjen valtakunnallisesta koordinoinnista.

Myös Virossa sosiaalityön koulutuksessa on tehty akkreditoiteja. Suomessa on tehty sosiaalialan korkeakoulutuksen auditoiteja (esim. Murto ym. 2004). Akkreditointi eroaa ”tavallisesta” auditoinnista siinä, että akkreditoinnin läpäiseminen on edellytys sille, että koulutusta voidaan julkisen vallan hyväksymällä tavalla toteuttaa. Pohjoismaiseen korkeakoulumaailmaan koulutuksen järjestämislupaan tähtäävä akkreditointi ei ole vielä rantautunut. Pidän silti todennäköisenä, että tulevaisuudessa sosiaalityön koulutuksen tuottamista kompetensseista sovitaan meilläkin yksityiskohtaisemmin. Uskon, että meilläkin pitää ryhtyä tarkemmin sopimaan, millaisista opintojaksoista edellä esitetty Sosnetin osaa-
misalueita kuvaava luettelo muodostuu.

”Valtavirta on kontekstuaalista”

Koska tutkimusosaamisella on niin keskeinen merkitys suomalaisen sosiaalityöntekijäkoulutuksen sisällöissä, on tutkimuksen sisältökysymyksiä mietittävä tarkasti.

Ala ei ole vähimmässäkään määrin yksimielinen siitä, miten tutkimusta tulisi suunnata eikä myöskään siitä, millaisilla tutkimusasetelmilla sosiaalityön tutkimusta tulisi tehdä. Samankaltaista keskustelua käydään muissakin sosiaali-tieteissä. Olennaista on, että tutkimusongelmat, aineistot ja menetelmät liittyvät kiinteästi yhteen. Pertti Tötön (1999) mukaan kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmillä vastataan erilaisiin kysymyksiin. Kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan vastata ”mitä?” ja ”miten?” -kysymyksiin. Kvantitatiivinen tutkimus taas vastaa ”miten paljon?” ja ”miksi?” -kysymyksiin. Miksi-kysymykset (miksi miehet juovat enemmän kuin naiset, miksi talvisota syttyi) ovat kielellisesti yksinkertaisia, mutta niihin vastaaminen on sitäkin monimutkaisempaa. Kausaalisen päättelyn mahdollistavat miksi-kysymykset pitävät sisällään muut kysymystyyppit. Jos menetelmävalinnat ovat kovin yksipuolisia, seuraa siitä, että kysymyksetkin ovat vain tietyn kaltaisia. Sosiaalityön tutkimuksessa valtaosa

tutkimuksista on kvalitatiivista, ja siksi kysytään lähinnä vain ”mitä?” ja ”miten?” kysymyksiä. Sen sijaan kausaalinen päättely (”miksi?”) jää sosiaalityön tutkimuksessa hyvin vähäiseksi.

Sosiaalityön tutkimus on Suomessa edelleenkin vahvasti laadullista (esim. Mäntysaari & Haaki 2007). Laadullisen tutkimuksen ylivalta ei ole vain suomalaisen sosiaalityön erityispiirre. Peter Dellgranin ja Staffan Höjerin (2001) mukaan ruotsalaisen sosiaalityön tutkimuksesta valtaosa perustui kvalitatiivisiin aineistoihin. Tutkijat tiivistivät tuloksensa: ”*Mainstream is contextual*”.

Vuodesta 2007 tilanne ei ole meillä juuri muuttunut. Tarkastelin tätä artikkelia varten sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen yhteisen vuosikirjan *Januksen* vuoden 2019 artikkeleita. Volyymi 27 sisälsi 16 artikkelia, joista kahdessa (Haapanen & Hakovirta 2019; Junnonen ym. 2019) tutkimusaineisto ja analyysi oli kvantitatiivinen. Kummassakaan ei ollut kyse koeasetelmasta. Yhdysvaltalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa korostetaan usein koeasetelmapohjaisten tutkimusten merkitystä. Siitä huolimatta valtaosa empiirisistä tutkimuksista on muuta: Michael J. Holosko (2010) tutki kolmessa keskeisessä tieteellisessä lehdessä vuosina 2005–2007 julkaistujen artikkelien tutkimusasetelmia. Tutkituista artikkeleista kvasikokeellinen asetelma oli 11 prosentissa ja kokeellinen asetelma 5 prosentissa artikkeleista.

Kvantitatiivisen tutkimuksen vähäisyyden voidaan ajatella johtuvan siitä, että sosiaalityössä on jotakin sellaista, joka tekee juuri kvalitatiivisesta tutkimuksesta mielekäästä. Auttamistyössä onkin varmaan paljon sellaista, jonka tutkimiseen nimenomaan kvalitatiiviset menetelmät sopivat parhaiten. Toisaalta sosiaalityön tutkimuksessa on ollut hyvin pitkään varovaisuutta mittaamista kohtaan. Alun perin ajateltiin kai, että sosiaalityössä on paljon sellaisia laadullisia ja kontekstisidonnaisia asioita, joita ei voi mitata (Bo Enerothia (1987) lainaten ”kauneutta ei voi mitata”). Hiukan kärjistäen, laadullisen tutkimuksen vallattua koko lailla sosiaalityön tutkimuksen kentän, asetelma on muuttunut sellaiseksi, että mitään olennaista asiaa ei voi mitata, ts. jos asiaa voidaan mitata, se ei ole olennaista.

En silti tarkoita, että kvalitatiivisen tutkimuksesta sosiaalityössä tulisi luopua. Kvalitatiivista tutkimusta, olipa se etnografista tai vaikka tekstien lähilukuun keskittyvää diskurssianalyysia tarvitaan varmasti. Mutta jos käy niin, että ”koko menetelmien repertuaaria” ei käytetä, kapeutuu tutkimus väistämättä.

Palatkaamme muuttuviin sote-rakenteisiin. Voi hyvin kuvitella, miten hankalaa lääkärin on saada kiinni 5–6 haastateltavan puheelle perustuvasta tutki-

muksesta, jossa ei mitata mitään, ei ainakaan yleisesti hyväksytyillä mittareilla, mutta silti tunnutaan näiden muutaman tapauksen perusteella löydettävän yleisesti pätevinä pidettäviä seikkoja.

Terveystieteiden ammattilainen saattaa myös ihmetellä, miksi sosiaalityön tutkimuksessa keskustellaan niin paljon filosofiasta ja metodologiasta. Kovasti yleistäen lääketieteellisessä tutkimuksessa puhutaan vain tutkimusmetodeista. Eikö sama tutkimuksen tekemisen malli kävisi sosiaalityössäkin? Yhteiskuntatieteissä teoreettista ja metodologista keskustelua ei voi sivuuttaa. Sosiaalityö ammattina ei voi ottaa käyttöönsä lääketieteellistä tai luonnontieteellistä tiedekäsitystä. Se ei vaan käy. Sosiaaliset ongelmat ovat luonteeltaan sosiaalisia, eivät ”luonnollisia”. Ihmiset ovat vapaita toimijoita, eivätkä sosiaalisissa suhteissa ilmenevät säännönmukaisuudet ole tyypillisesti luonnonlain kaltaisia. Ei ole myöskään todennäköistä, että tutkijoiden filosofiset perusasenteet tulevaisuudessa yhdenmukaistuisivat: fenomenologit, realistit, empiristit ja konstruktionistit tekevät edelleen tutkimusta omista lähtökohdistaan.

Soveltavaa tutkimusta vai suunnittelutiedettä?

Kysymys tutkimusmenetelmistä on tärkeä, mutta vähintään yhtä tärkeät kysymykset liittyvät sosiaalityön tutkimuksen, tutkimustiedon ja sosiaalityön käytännön välisiin suhteisiin. Sosiaalityön tiedon luonteesta ja tutkimuksen ja käytännön suhteesta on keskusteltu jo 1980-luvulla (esim. Saarnio 1986; Mäntysaari 1988; Mäntysaari 1989; Sirviö & Rajavaara 1991; Rajavaara 1993), mutta keskustelu on jäänyt kesken tai ei ole ainakaan johtanut yhteisesti jaettuun tulkintaan sosiaalityön tutkimuksen tiedeluonteesta (kuhnilaisesti ”normaalitieteeseen”).

Sosiaalityön koulutusta käsittelevissä ohjelma-asiakirjoissa koulutus ja tutkimus pyritään kytkemään käytännön tarpeisiin. Tällaista linjausta on monen päättäjän varmaan helppo kannattaa, tuen kohteeksi ei saisi tulla mitään norsunluutornitutkimusta vaan käytännön tarpeista lähtevää tutkimusta! Tässä suomalainen koulutusjärjestelmä ei poikkea kansainvälisesti. Esimerkiksi Saksassa ammattikorkeakouluprofessorien edellytetään tekevän käytäntöorientoitunutta tutkimusta (*Praxisnahe forschung*).

Suomessa yleistynyt käytäntötutkimuksen paradigma (esim. Helsinki Statement 2014; Satka 2013) pyrkii edistämään käytännön ammattilaisten osallistumista tutkimukseen, ja samalla korostetaan käytännöllistä näkökul-

maa. Asiassa ei mielestäni ole sinänsä moitittavaa. Tosin voi kysyä, missä määrin käytännöllisesti orientoitunut tutkimus voi säilyttää etäisyytensä käytännön toimijoihin ja esimerkiksi tehdä kriittistä tutkimusta (tästä esim. Tapola-Haapala 2015), mikäli käytännön ammattilaisten toimintatavat eivät vastaa sosiaalityön eettisiä periaatteita. Totta kai soveltavan tieteen tulee tuottaa sovellettavissa olevia tuloksia. Mutta millainen soveltava tiede sosiaalityön tutkimus oikein on?

Perinteisesti on tavattu erottaa toisistaan perustutkimus, soveltava tutkimus ja kehittämistyö (joskus teknologia). Hankaluutena on, että yhteiskuntatieteissä perustieteitä ja soveltavia tieteitä on usein vaikea erottaa toisistaan. (Urponen 1979.) Toisenlainen peruserottelu voidaan tehdä formaalien ja empiiristen tieteiden välillä. Ilkka Niiniluoto erottaa toisistaan deskriptiivisen tieteen ja suunnittelutieteen. Deskriptiivisten tieteiden tavoitteena on kuvata, millainen maailma on. ”Suunnittelutieteen (*design science*) tehtävänä on tarkastella ihmisen suunnittelevaa, harkitsevaa ja päämäärärationaalista toimintaa.” (Niiniluoto 2003, 175.) Suunnittelutiede ei deskriptiivisen tieteen tavoin vain kuvaile, miten asiat ovat, vaan pyrkii kertomaan, mitä meidän pitäisi tehdä, jotta saavuttaisimme tavoitteemme. Suunnittelutiede tuottaa teknisen normin kaltaisia ehdollisia toimintasuosituksia, jotka ovat muotoa:

(1) Jos haluat A:n ja uskot olevasi tilanteessa B, sinun pitää (kannattaa) tehdä X.

Suunnittelutieteen tehtävänä on tuottaa tällaisia toimintasuosituksia, jotka muodostavat Ingmar Pörnin (1935–2014) termein tehtävärekisterin. Käsitteen kehittäjä, Helsingin yliopiston filosofian professorina pitkään toiminut Pörn opetti neljäntoista vuoden ajan filosofiaa Birminghamin yliopistossa. Opiskelijoissa oli paljon sosiaalityöntekijöitä. Heitä opettaessaan Pörn kiinnostui *case workin* ja sosiaalihuollon ongelmista. Pörn huomasi voivansa jäsentää sosiaalityön auttamissuhteesta esitettyjä kuvauksia ja huolenpidon kaltaisia käsitteitä muodollisen logiikan avulla. (Neuman 2011, 95–96.) Pörn kutsui edellä esitetyn lauseen (1) kaltaisia yleisiä lauseita tehtävätiedoksi. Samaan päämäärään tai tehtävään A liittyvien säännönmukaisuuksien kokoelmaa Pörn kutsui tehtävärekisteriksi A:lle. Pörnin mukaan tehtävärekisterit ovat keskeinen käytännöllisen tiedon muoto, ja Niiniluodon mukaan ne yhdessä muodostavat tyypillisen suunnittelutieteen teorian. (Niiniluoto 2003, 177–178.)

Niiniluodon suunnittelutieteen esimerkkinä oli hoitotiede, mutta esimerkiksi rauhantutkimus, kasvatustiede ja sosiaalipolitiikka ovat hänen mukaansa suun-

nittelutieteitä. Sosiaalityö soveltuu erittäin hyvin Niiniluodon määrittelemiin suunnittelutieteen piirteisiin.

Niiniluoto esitteli suunnittelutieteen käsitteensä vuonna 1985. Suunnittelutieteestä keskusteltiin 1980-luvulla esimerkiksi kirjastotieteessä ja informatiikassa (Okko 1988). Marjatta Okko kuvaa, millaista vastarintaa suunnittelutiede-konseptio kirjastoväessä herätti. Kriitikot näkivät suunnittelutieteen idean johtavan kapeaan, näennäisesti arvoista vapaaseen tekniseen rationaliteettiin. Tällaista Niiniluoto tuskin kuitenkaan tarkoitti. Niiniluodon näkemys korostaa suunnittelutieteen päämääräraationaalisuutta, ”tee näin, jos haluat A:n”. Kaikkiin suunnittelutieteisiin kytkeytyykin joku korkeamman tason arvopäämäärä. Se voi olla vaikkapa maailmanrauha, ihmis- oikeuksien toteutuminen tai lähisuhdeväkivallan vähentäminen.

Sosiaalityössä suunnittelutieteestä on keskustellut laajemmin vain Tuija Kotiranta (2008, 43–49) perusteellisesti ja analyttisesti. Sosiaalityössä Kotirannan aloittama keskustelu ei valitettavasti kuitenkaan jatkunut. Suunnittelutiedettä ovat kuitenkin tarkastelleet muut sosiaalialan ja sosiaalihuollon tutkijat, muun muassa ammattikorkeakouluissa tehtävän kehittämistutkimuksen viitekehuksesta ainakin Timo Toikko ja Teemu Rantanen (2009) sekä sosiaali- ja terveystieteiden liittyen Katja Klemola (2015). Sirpa Kuusisto-Niemi ja Kaija Saranto pitävät sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaa suunnittelutieteenä (2009). Minusta tuntuu, että sosiaalityön yliopistollisen yhteisön olisi ollut hyvä keskustella kunnolla tieteenalan luonteesta jo 1990-luvulla, jolloin sosiaalityön status yliopistollisena oppiaineena vakiintui. Haluammeko, että tutkimuksen perusteella voidaan tehdä toimintasuosituksia sillä tavalla kuin edellä kuvattu Niiniluodon suunnittelutiede-konsepti sanoo? Samalla voisi miettiä, onko Niiniluoto oikeassa: muodostuisiko sosiaalityönkin teoria toimintasuositusten muodostamista tehtävärekistereistä.

Näyttöön perustuvat käytännöt

Kansainvälisesti ammatillisen sosiaalityön suhde tutkimustiedon hyödyntämiseen on muuttunut samalla tavalla kuin muissakin auttamisammateissa: näyttöön perustuvasta auttamistyöstä on tullut yleisesti hyväksytty periaate terveydenhuollon ammattien lisäksi myös muissa auttamisammateissa ja siten myös sosiaalityössä.

Keskeinen kysymys sosiaalityön kannalta on, mitä voidaan pitää tutkimusnäyttönä, evidenssinä, tietyn toimintatavan X eduista. Sanaa ”evidenssi” kartta-

vien kannattaa huomata, että Mary Richmond käytti sitä omista teksteissään. *What is social casework* -teoksen keskeisenä teemana on pitävän näytön etsiminen, vaikka se onkin vaikeaa, jopa kaikkein vaikeinta. *Case worker* käsittelee työssään koko ajan evidenssiä. Miten hän voisi oppia käyttämään sitä sellaisella tavalla, että saavuttaisi todellisia sosiaalisia tuloksia? (Richmond 1917, 9.) Richmond etsii näyttöä asiakkaan sosiaalisesta tilanteesta tavalla, joka nykylukijasta voi tuntua oudolta. Näyttöä haetaan eri lähteitä toisiaan vastaan puhuttaen, vähän kuin poliisin tai oikeusistuimen työnä. Silti mahdollisimman luotettavan näytön saaminen asiakkaan tilanteesta on perusta auttamistyölle.

Myös ymmärtävän sosiologian isä Max Weber määritteli sosiologisen tiedon tehtäväksi evidenssin luomisen. ”Tulkinta, kuten ylipäätään kaikki tiede, pyrkii ’evidenssiin.’” (Weber 1922/1980, 2.)

Sosnetin mukaan sosiaalityön koulutuksen tulisi perustua tutkimusperustaisen akateemisen koulutuksen ja työelämysuhteissa tapahtuvan oppimisen yhdistämiseen (Lähteinen ym. 2017, 8). Tutkimusperusteisuus voi tarkoittaa monenlaista, mutta suhteessa ammatilliseen sosiaalityöhön voi sen olettaa merkitsevän, että auttamistyö perustuu tutkimuksen avulla muodostuneeseen käsitykseen siitä, minkälaisia vaikutuksia työllä voi olla asiakkaan hyvinvointiin. Niiniluodon suunnittelutiede-konseptia mukaillen:

(2) Jos haluat A:n ja uskot olevasi tilanteessa B, sinun pitää tutkimuksen nojalla tehdä X.

Näyttöön perustuvat käytännöt ovat Suomea selvemmin esimerkiksi yhdysvaltalaisen yliopistojen sosiaalityön opetussuunnitelmissa: osassa yliopistoja on siirretty sosiaalityön maisteriopinnoissa malliin, jossa opiskelijat tekevät yleisten tutkimusmenetelmien opiskelun sijasta näyttöön perustuvien käytäntöjen opintoja (Shlonsky & Stern 2007). Myös edellä lainattu brittiläinen akkreditointistandardi edellyttää, että kurssit edistävät oppilaiden kykyä näyttöön perustuvien käytäntöjen soveltamisessa.

Siitä riippumatta, miten eri maissa suhtaudutaan sosiaalityön tutkimukseen ja tutkimuksen ja käytännön väliseen suhteeseen, on perusratkaisu samankaltainen: sosiaalityön ammattilaisten pitäisi nojautua ajantasaiseen tietoon sosiaalisista ongelmista ja työssä sovellettavien työmenetelmien vaikuttavuudesta pitäisi olla luotettavaa tutkimusnäyttöä. Valitettavasti näin ei aina ole, sillä käytettävissä olevat tutkimukset eivät volyymitaan lainkaan vastaa tiedontarvetta.

Tutkimuskatsaukset ja tietovarannot

Pelkkä tiedon tuottaminen ei riitä. Tieteellisen tiedon muodostusta ja käyttöä koskeva tutkimus on vahvistanut käsitystä, jonka mukaan kontekstista ja käytännöistä irrallaan tuotettu tieto jää helposti käyttämättä. Sosiaalityön kaltaisen ammatin kannalta onkin olennaista pohtia niitä tapoja, joilla tutkimuksen avulla tuotettu tieto otetaan käyttöön (nk. implementaatiotutkimus), ja millaisia mahdollisia esteitä tutkimustiedon hyödyntämiselle voidaan eri konteksteissa osoittaa. (Gray & Schubert 2012.) Mel Grayn ja kumppaneiden (2013) tutkimus osoitti, että näyttöön perustuvien käytäntöjen (*evidence based practice*) soveltamisen esteet eivät ole niinkään yksittäisestä työntekijästä johtuvia kuin organisaatiosta, resurssien puutteesta sekä siitä, että tutkimus ei ole laisinkaan sovellettavissa käytäntöön.

Tarkasta akkreditoinnista ja vuosia jatkuneesta sosiaalityön tutkimuksen tilaa koskevasta kriittisestä keskustelusta huolimatta Yhdysvalloissakin sosiaalityön tutkimuksen ja käytännön välillä vallitsee edelleen suuri kiulu. Barbra Teaterin (2017) kiinnostavassa artikkelissa pyydettiin kahtakymmentä akateemisen uransa eri vaiheissa olevaa sosiaalityön professoria kertomaan millaisia tutkimuksia he tekevät, miten heidän tutkimuksiaan luetaan sosiaalityön kentällä ja millaista relevanssia tutkimuksilla on sosiaalityön käytäntöjen ohjaamisessa. Tulos oli varsin masentava. Näyttää siltä, että yhdysvaltalaisessa akateemisessa maailmassa sosiaalityön asema on varsin heikko. Toisten tieteenalojen edustajat eivät tiedä mitä sosiaalityön tutkijat tekevät. Sosiaalityön tutkimuksen asema ja arvostus naapuritieteenalojen parissa ei ole kovin häävi. Tutkimuksen asema ei vaikuta kovin hyvältä myöskään suhteessa kentän toimijoihin ja käytännön sosiaalityöntekijöihin. Haastateltavat kuvasivat omaa tutkimustaan aika akateemiseksi, sellaiseksi, jota käytännön työntekijät eivät juuri lue. Tutkimuksen seurannan vähäisyys ei sinänsä ole mikään ihme, sillä tutkinnon suorittamisen jälkeen sosiaalityöntekijöillä on varsin vähän mahdollisuuksia päästä kiinni tutkimuksiin, joita julkaistaan tieteellisissä lehdissä. Miten siis seurata tutkimusta, jos ei ole mahdollisuutta lukea tieteellisiä lehtiä?

Sosiaalityöntekijän on vaikeaa, ellei mahdotonta löytää työssään aikaa ajantasaisen tutkimustiedon etsimiseen edessään olevan ongelman ratkaisemiseksi. Tutkimustiedon määrä kasvaa koko ajan. Siksi tarvitaan tutkimuskatsauksia,

joissa olemassa oleva tutkimustieto on valmiiksi jäsennettyä ja analysoitua. Systemaattisia katsauksia tuotetaan tuhansia joka vuosi (Littell & White 2018), joten niidenkin ajantasainen seuraaminen työn ohella on vaikeaa.

Tutkimuskatsauksia löytyy internetistä monista paikoista. Terveystutkimuksiin liittyvät katsaukset löytyvät Cochrane-verkoston (2020) sivustolta. Cochrane-yhteistyö perustettiin vuonna 1993 ja on voimissaan. Verkosto toimii 130 maassa ja siihen kuuluu 11 000 jäsentä. Sosiaalityön tutkijat halusivat luoda vastaavaa yhteistoimintaa kriminologien ja opettajien kanssa. Perustettiin Campbell-yhteistyö vuonna 2000. Pohjoismaat, erityisesti Norja ja Tanska ovat tukeneet taloudellisestikin Campbell-yhteistyötä. Valitettavasti yhteistyö ei ole käynnistynyt kovin ripeästi. Campbellin sivuilla oli 25.4.2020 yhteensä 28 tutkimuskatsausta otsakkeen ”*social welfare*” alla. Vaikka sosiaalihuoltoon ja sosiaalipalveluihin liittyviä katsauksia voi löytyä myös toisten otsakkeiden alta, ei määrä ole päätä huimaava eikä mitenkään verrattavissa Cochraneeen, jossa terveyteen liittyviä katsauksia on paljon, tuhansia. Kultainen standardi siitä, että parasta evidenssiä tuottaa randomoitu koeasetelma, on sinänsä hyvä, mutta onko se sosiaalityön kannalta liian rajaava? (Soydan 2007.) Ilmeisesti on niin, että Campbell-yhteistyö ei ole onnistunut kovin hyvin koordinoimaan katsauksien keruuta tietokannaksi.

Muitakin tutkimuskatsauksia kokoavia alustoja on olemassa, myös kotimaisia. Esimerkiksi Hoitotieteen tutkimussäätiön ylläpitämä Hotus (2020), päihdehaittoihin liittyvä Hyvät käytännöt-sivut (THL 2020) sekä erilaisia sosiaalihuollonkin kehittämishankkeita esittelevä Innokylä (2020). Kasvun tuki -tietolähde (2020) levittää tietoa vaikuttaviksi todetuista lasten ja nuorten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia edistävästä työmenetelmästä.

Päätöksentekijöiden suhtautuminen sosiaalihuollon ammattilaisten ja erityisesti sosiaalityöntekijöiden tarvitseman tutkimustiedon välittämiseen on ollut vaihtelevaa. Välillä tutkimuskatsausten tekemistä ja tietovarantojen luomista on tuettu, kunnes tukea on leikattu ja vakiintuneetkin toimijat ovat kadonneet tai joutuneet muuttamaan suuntautumistaan.

Ruotsin sosiaalihuolto (Socialstyrelsen) perusti vuonna 1992 *Centrum för utvärdering av metoder i socialt arbete* (CUS) -nimisen yksikön, joka vaikutti vahvasti ruotsalaisen sosiaalityön tietoperustan kehittämiseen. Sosiaalihuolto lopetti CUS:n työtä jatkaneen IMS-keskuksensa vuonna 2009, vaikka toimintaan oli panostettu suomalaisesta näkökulmasta todella paljon. Brittiläinen vuonna

2001 perustettu *The Social Care Institute for Excellence* (SCIE) pyrki kunnianhimoisesti edistämään näyttöön perustuvia sosiaalityön käytäntöjä rajoittumatta vain näyttöön perustuviin käytäntöihin. SCIE jatkaa edelleen toimintaansa itsenäisenä organisaationa, mutta hallitus lopetti sen perusrahoituksen 2012 kun SCIE:n tehtäviä siirrettiin *National Institute for Health and Care Excellence* (NICE) organisaatiolle (Fisher 2016).

Suomessa tällaista työtä teki Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen perustettu FinSoc-projekti (1995–1997), jonka työ vakiinnutettiin vuodesta 2000 lähtien (Kivipelto & Kotiranta 2014). Suomessa FinSoc on tukenut evaluaatiotutkimuksen ja hyvien käytäntöjen ohella käytäntötutkimusta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) organisaatiomuutosten jälkeen FinSocin toiminta on nähdäkseni loppunut. Selkeää näkyä siitä, miten FinSocin aloittamaa työtä jatketaan ei ainakaan minulla ole. Näin kävi myös terveydenhuollon menetelmien ja teknologian arviointia edistäneelle FinOHTA:lle, jonka THL lakkautti vuonna 2016.

Vahva tapauskuvauksellisuus merkitsee sitä, että sosiaalityössä tutkimuskatsauksia ei ole helppo tehdä. Kokonaan mahdotonta tutkimuskatsausten rakentaminen kvalitatiivisista tutkimuksista ei silti ole. Esimerkiksi SCIE on Englannissa pyrkinyt luomaan pelisääntöjä kvalitatiivisen tutkimuksen tulosten yhdistämiselle tutkimuskatsauksiksi. (Fisher 2016; Popay & Roen 2003.)

Keskeisin ja tärkein haaste on sosiaalityön koulutusta koskeva yleinen kulttuurinen muutos. Haluk Soydanin mukaan näyttöön perustuvien käytäntöjen tulee luonnollisestikin olla koulutuksen keskiössä, mutta akateemisen yhteisön on löydettävä konsensus siitä, miten vahvaa ja laajaa tutkimusnäytön on sosiaalityössä oltava, jotta sitä voidaan pitää riittävänä. Koko ajan tehdään tärkeää, tiukimmatkin luotettavuuskriteerit täyttävää tutkimusta, ja se voi olla monenlaista, ei vain satunnaistettuja koeasetelmia. Emme ole toistaiseksi pystyneet luomaan ”käyttäjäliittymää» tähän rikkaaseen tietovarantoon.

Kulttuurin muutosta tarvitaan!

Tätä kirjoittaessa on vaikea tietää, koska sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen siirtyy maakunnille. Tapahtuuko maakuntiin siirtyminen Marinin hallituksen aikana vai myöhemmin? Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus-ohjelma toteutetaan vuosina 2020–2022. Syksyllä 2020 maisteriopintonsa

aloittaneet menevät todennäköisesti töihin maakunnallisiin organisaatioihin, jos uudistus toteutuu esitetyllä tavalla. Siksi uudistuksen ennakoitua vaikutukset pitäisi ottaa huomioon jo nyt. Mutta kuinka?

Ensinnäkin on herättävä siihen, että me tarvitsemme vahvaa kulttuurin muutosta. Enää ei ole mahdollista jatkaa samalla tavalla. Muutosta tarvitaan monesta syystä.

Sosiaalityöntekijät joutuvat työskentelemään uudenaikaisissa oloissa, joissa he joutuvat aiempaa enemmän perustelemaan toimintatapojaan yhteistyökumppaneilleen, jotka ovat tottuneet siihen, että ammatillinen toiminta perustuu yksiselitteisesti tutkimustietoon. Tulisiko valita strategia, jossa korostetaan yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisen tiedon erityisluonnetta suhteessa luonnontieteelliseen tietoon? En usko, että tämä ratkaisu pidemmän päälle toimii. Silti sitä, mitä osaamme ja missä sosiaalityön tutkimus on vahvoilla, ei kannata lainkaan vähätellä. Sosiaalityöntekijät osaavat kyseenalaistaa sosiaalisista ongelmista tarjottavat arkimäärittelyt. Sosiaalityön tutkijoiden tapa lähestyä ihmisten elämän ongelmia ymmärtämään pyrkien on arvokasta. Sosiaalityön vahva laadullisen tutkimuksen perinne nauttii arvostusta yhteiskunta- ja käyttäytymistieteissä laajemminkin.

Silti sosiaalityön kannattaa tieteenalana ottaa oppia toisten kokemuksesta. Sosiaalityön tiedeyhteisön kannattaa erityisesti tutkia, mitä on tapahtunut muissa ”suunnittelutieteissä”. Esimerkiksi hoitotieteessä on kyetty rakentamaan ammattia, joka nojautuu tutkimuksen tuomaan evidenssiin. Haluammeko ihan todella tehdä tutkimusta, jonka perustalta käytännön ammattilainen voi päätellä Ilkka Niiniluodon kehittämän suunnittelutieteen idean mukaisesti: ”Jos haluat A:n ja uskot olevasi tilanteessa B, sinun pitää tutkimuksen nojalla tehdä X.” Tämä edellyttää kausaalipäätelyä ja miksi-kysymyksiä. Siksi koeasetelmajohjaisten ja väestötasoiseen yleistämiseen tähtäävien tutkimusten suhteellista osuutta pitää lisätä sosiaalityön korpuksessa.

Tulevaisuudessa tutkimusperustaisen sosiaalityön edistämiseksi on saatavissa myös nykyistä enemmän resursseja. 1.9.2020 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain 60 c §:n mukaan ”sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö voi myöntää vuosittain hakeusten perusteella valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille, jotka sopivat yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa ja jotka on vertaisarvioitu” (Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 449/2020). Kyse on taloudellisestikin merkittävästä panostuksesta sosi-

aalityön tutkimukseen. Asiaa koskevan hallituksen esityksen mukaan terveyden yliopistotasoiseen tutkimukseen on vuoden 2020 talousarvioesityksessä varattu yhteensä 25 miljoonaa euroa ja siitä sosiaalityön yliopistolliselle tutkimukselle osoitettaisiin jopa 4 miljoonaa euroa vuodessa (HE 5/2020).

On hienoa, että sosiaalihuollon tutkimukseen saadaan vuosikymmenten odotuksen jälkeen lopultakin kunnollinen rahoitus. Lisärahalle on löydettävissä perusteita. Kunnolliset tutkimusryhmät synnyttävät kustannuksia. Kansainvälinen kokemus osoittaa, että myös sosiaalityön tutkimuksessa on järkevää koota riittävän kokoisia tutkimusryhmiä, jossa on monenlaista asiantuntemusta. Edellä olen keskustellut sosiaalityön tutkimuksen metodologisen laajentamisen puolesta. Panostaminen kvantitatiiviseen tutkimukseen aiheuttaa kustannuksia.

Toinen peruste on osoittaa, että mikäli syntyvää tutkimusta halutaan hyödyntää asiakastyössä, syntyy siitä kuluja, sillä tutkimuksen tulosten ”kääntäminen” ammattilaisten hyödynnettävissä olevaan muotoon sekä tulosten viestiminen edellyttävät omaa asiantuntemustaan, jota tutkijoilta ei välttämättä löydy. Suomalaisia tutkimuskatsauksia kokoava yhteistyö olisi saatava aikaan.

Minusta olisi hyvä, jos valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoyksiköiden verkosto sopisi yhdessä niistä pelisäännöistä, joilla edellä luetellut sosiaalityön koulutuksen tuottamiksi ajatellut osaamisalueet toteutetaan. Yliopistojen sosiaalityön opetussuunnitelmia olisi arvioitava suhteessa Sosnetin vuonna 2017 hyväksymään linjaukseen sosiaalityön osaamisen keskeisistä alueista. Akkreditointia ei ole syytä tavoitella, mutta sovittavaa riittää silti paljon. Tulisiko esimerkiksi sopia käytännönopetuksen määrän nostamisesta? Olisiko tutkimusmenetelmien opetusta siirrettävä kvantitatiivisen tutkimuksen suuntaan?

Lisäksi sosiaalityön tiedeyhteisön olisi hyvä keskustella siitä, miten seuraavat kolme tarvetta tyydytetään:

- Tarvitsemme teorioita muutoksesta, niin yksilöiden ja ryhmien kuin organisaatioiden osalta. Mielestäni sosiaalityön opetussuunnitelmien pitäisi jatkossa rakentua vahvasti muutosteorioiden ympärille.
- Tarvitsemme lisää kvantitatiivista tutkimusta kandidaatin ja pro gradu -tutkielmiin, mutta ennen kaikkea väitöskirjoihin. Tämä on vakava asia. Mikäli kvantitatiivisen tutkimuksen suhteellinen osuus ei kasva, on miksi-kysymyksiin vastaaminen vaikeaa. Miksi-kysymyksiä voidaan johtaa muutosteorioista.

- Tarvitsemme lisää ymmärrystä näyttöön perustuvista käytännöistä. Valmistuvien opiskelijoiden tulee osata käyttää olemassa olevia tutkimuskatsauksia ja tutkijoina asettaa tutkimusongelmia, joihin vastaamalla voidaan rakentaa näyttöön perustuvia käytäntöjä. ✎

Kirjallisuus

Aaltonen, Elli & Anoschkin, Emmi & Jäppinen, Maija & Wrede, Georg Henrik & Hiltunen, Kirsi (2008) Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Julkaisuja 3:2008. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Cochrane (2020) Cochrane-verkkosivusto. <https://www.cochrane.org/>

Council on Social Work Education (2015) Educational policy and accreditation standards 2015, 1–16.

Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (2001) Mainstream is contextual: Swedish social work research dissertations and theses. *Social Work Research* 25 (4), 243–252.

Eneroth, Bo (1987) Hur mäter man ”vackert”? Grundbok i kvalitativ metod. Stockholm: Natur och Kultur.

Fisher, Mike (2016) The Social Care Institute for Excellence and Evidence-Based Policy and Practice. *British Journal of Social Work* 46 (2), 498–513.

Gray, Mel & Schubert, Leanne (2012) Sustainable social work: Modelling knowledge production, transfer, and evidence-based practice. *International Journal of Social Welfare* 21 (2), 203–214. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00802.x>

Gray, Mel & Joy, Elyssa & Plath, Debbie & Webb, Stephen A. (2013) Implementing Evidence-Based Practice: A Review of the Empirical Research Literature. *Research on Social Work Practice* 23 (2), 157–166. <https://doi.org/10.1177/1049731512467072>

Haapanen, Mari & Hakovirta, Mia (2019) Lapsen elatus, vanhempien toimeentulo ja köyhyys. *Janus* 27 (4), 395–412.

HE 5/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200005>

Heikkilä, Marja (2016) Keski-Suomen SOTE 2020-hankkeen loppuraportti. Keski-Suomen SOTE 2020-hanke. Jyväskylä. https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/sote2020_hankkeen_loppuraportti.pdf Luettu 1.6.2020.

Helsinki Statement (2014) Helsinki statement on social work practice research. *Nordic Social Work Research* 4 (1), 7–13. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2014.981426>

Holosko, Michael J. (2010) What types of designs are we using in social work research and evaluation? *Research on Social Work Practice* 20 (6), 665–673. <https://doi.org/10.1177%2F1049731509339586>

Hotokka, Minna (2020) Elämän suojelija. *Talentia-lehti* 3/2020, 6–9.

Hotus (2020) Hoitotyön tutkimussäätiön verkkosivusto. <http://hotus.fi>

Innokylä (2020) Innokylä-verkkosivusto. <http://innokyla.fi>

Junnonen, Sanna-Riitta & Hämäläinen, Juha & Töttö, Pertti & Väisänen, Raija & Rantonen, Otso & Salo, Paula (2019) Sosiaalityöntekijöiden työn kuormittavuus ja siinä tapahtuneet muutokset vuosin 2000–2012. *Janus* 27 (2), 144–163.

Kasvun tuki (2020) Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde. <https://kasvuntuki.fi>

Kivipelto, Minna & Kotiranta, Tuija (2014) Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin kriittinen eetos saatava takaisin. *Janus* 22 (2), 172–182.

Klemola, Katja (2015) Tuottavuuden, vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden arviointi alueellisesti integroiduissa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Palvelujen käyttöön perustuva malli ja esimerkkejä. *Acta Universitatis Lappeenrantaensis* 664. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Koikkalainen, Päivi (2016) Yhdessä hyvästä parempaan - Keski-Suomen uudistuvat ja integroituvat sote-palvelut. Työpäperi. Keski-Suomen SOTE 2020-hanke.

Kotiranta, Tuija (2008) Aktivoinnin paradoksit. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kuusisto-Niemi, Sirpa K. & Saranto, Kaija (2009) Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinta - Paradigma tieteenalan perustana. *Finnish Journal of eHealth and eWelfare* 1 (1), 19–23.

Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017) Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen. SOSNET julkaisuja 7. Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet.

Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 449/2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200449>

Littell, Julia H. & White, Howard (2018) The Campbell Collaboration: Providing Better Evidence for a Better World. *Research on Social Work Practice* 28 (1), 6–12.

Mäntysaari, Mikko (1988) Hur kan kunskapsbasen i socialt arbete utvecklas. *Nordisk socialt arbete* 8 (3–4), 46–59.

Mäntysaari, Mikko (1989) Sosiaalityön teoria-käytäntösuhde – praktinen tiede sosiaalityön tietopohjan luojana. Teoksessa Jorma Kuitunen (toim.) *Tiede, kriittisyys, yhteiskunta. Näkökulmia ja taustoja tieteen käytäntösuhteeseen*. Tampere: Tampereen yliopisto, 21–36.

Mäntysaari, Mikko (2005) Propitious omens? Finnish social work research as a laboratory of change. *European Journal of Social Work* 8 (3), 247–258.

Mäntysaari, Mikko & Haaki, Raili (2007) Suomalainen sosiaalityön väitöskirjatutkimus vuosina 1982–2006. *Janus* 15 (4), 357–366.

Murto, Lasse & Rautniemi, Lasse & Fredriksson, Karin & Ikonen, Seena & Mäntysaari, Mikko & Niemi, Leena & Paldanius, Kalevi & Parkkinen, Terttu & Tulva, Taimi & Ylönen, Faina & Saari, Seppo (2004) *Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa*. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Neuman, Yrsa (2011) ”Aina kun astun auditorioon, ilahdun” – Ingmar Pörnin ihmematkan järjestykset. *Niin & Näin* 4/2011, 92–97.

Niiniluoto, Ilkka (2003) *Totuuden rakastaminen. Tieteenfilosofisia esseitä*. Helsinki: Otava.

Okko, Marjatta (1988) Suunnittelutieteellisestä lähestymistavasta kirjastotieteen ja informatiikan tieteenharjoituksessa. *Kirjastotiede ja informatiikka* 7 (4), 105–111.

Popay, Jennie & Roen, Katrina (2003) Using evidence from diverse research designs. *Public Health* 3. <http://www.scie.org.uk/publications/reports/report03.pdf> Luettu 24.5.2020.

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma (2019) *Osallistava ja osaava Suomi. Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Helsinki: Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-756-7>

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma (2019) *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Helsinki: Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

QAA, Quality Assurance Agency for UK Higher Education (2019) Subject benchmark statement: social work. <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/SBS-Osteopathy-15.pdf> Luettu 24.5.2020.

Rajavaara, Marketta (1993) Tuliko tutkivasta sosiaalityöstä mitään? *Janus* 2 (1), 26–32.

Ranta-Tyrkkö, Satu (2017) Sosiaalityön tulevaisuuden etiikka epävarmuuden ja ympäristökriisien maailmassa. Teoksessa Rosi Enroos, Mikko Mäntysaari & Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) *Mielekäs tutkimus. Näkökulmia sosiaalityön tutkimuksen missioihin*. Tampere: Tampere University Press, 113–138.

Richmond, Mary (1917) *Social Diagnosis*. New York: Russell Sage Foundation.

Rouhiainen-Valo, Tuula & Rantanen, Teemu & Hovi-Pulsa, Raija & Tietäväinen, Sirpa (2010) Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinsaamisen avajaina. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) *Sosionomien ammatti ja työ 2010–2025*. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, 9–36.

Saarnio, Pekka (1986) Vielä kerran sosiaalityön teorian ja käytännön suhteesta. *Sosiaalityön vuosikirja* 1986. Sosiaalityöntekijöiden liitto.

Satka, Mirja (2013) Practice research in Nordic social work. Knowledge production in transition. *Nordic Social Work Research* 3 (1), 96–98.

Shlonsky, Aron & Stern, Susan B. (2007) Reflections on the teaching of evidence-based practice. *Research on Social Work Practice* 17 (5), 603–611.

Sirviö, Arno & Rajavaara, Marketta (1991) Projektitutkimus sosiaalityössä. ”Käytännön sosiaalityö tiedontuottajana”-tutkimusprojektin arviointiraportti. *Sosiaaliviraston julkaisusarja A* 9. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>

Soydan, Haluk (2007) Improving the teaching of evidence-based practice: Challenges and priorities. *Research on Social Work Practice* 17 (5), 612–618.

STM (2019) Sote-uudistus -verkkosivusto. <http://soteuudistus.fi> Luettu 24.5.2020.

Tapola-Haapala, Maria (2015) Sosiaalityön käytäntötutkimuksen epistemologiset lähtökohdat – kriittinen luenta. *Janus* 23 (2), 151–174.

Teater, Barbra (2017) Social Work Research and Its Relevance to Practice: “The Gap Between Research and Practice Continues to be Wide”. *Journal of Social Service Research* 43 (5), 547–565.

THL (2020) Hyvät käytännöt -verkkosivusto. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/joint-action-on-reducing-alcohol-related-harm-rarha/wp6-hyvat-kaytannot>

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu (2009) Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.

Töttö, Pertti (1999) Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tuolle puolen? Metodipoliittinen puheenvuoro. *Sosiologia* (4), 280–392.

Urponen, Kyösti (1979) Sosiaalipoliittikka soveltavana yhteiskuntatieteenä. Sosiaalipoliittinen yhdistyksen tutkimuksia no 30. Turku: Sosiaalipoliittinen yhdistys.

Viinämäki, Leena & Pohjola, Anneli (2016) Tutkimus sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden koulutus- ja työmarkkina-asemasta. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu.

Viinämäki, Leena (toim.) (2010) Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havainnot ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kemppainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli (2006) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakkointihankkeen (SOTENNA) loppuraportti. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Weber, Max (1922/1980) *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der Verstehenden Soziologie*. Tübingen: Mohr.